

kansli@arkitekt.se
08-505 577 00

www.arkitekt.se

Till Melleruds kommun

Att Elin Holm

E-post: elin.holm@mellerud.se

cc

maria.andersson@bengtsfors.se

jonas.olsson@dalsed.se

tunde.petersson@fargelanda.se

maria.wagerland@mellerud.se

Stockholm 2021-04-15

Ramavtal Tekniska konsulter, referens nr UH-2021-17

Sveriges Arkitekter har efter påpekanden från medlemmar tagit del av upphandlingsdokumenten avseende rubricerad upphandling och får efter genomläsning lämna följande synpunkter.

Beställaren (Melleruds kommun och övriga avropsberättigade Bengtsfors kommun, Dals-Eds kommun och Färgelanda kommun) avser att upphandla ramavtal av tekniska konsulter genom ett öppet förfarande enligt LOU för att tillgodose behov inom olika kompetensområden (13 kompetensområden, bl a "Arkitektuppdrag" och "Detaljplaner"). Ramavtal kommer att tecknas med max 3 leverantörer/kompetensområde i rangordning och avrop sker enligt rangordning. För avrop överskridande 200 000 kr kan beställaren komma att göra en förnyad konkurrensutsättning.

Utvärdering enligt lägsta pris

Det har inkommit frågor om varför utvärdering sker enligt lästa pris och kommunen har svarat följande:

"Det stämmer att utvärderingsgrunden är pris. Vi har undersökt möjligheten till att utvärdera bästa förhållande mellan pris och kvalite men kommit fram till att ställer vi rätt krav i upphandlingen är det tillräckligt. Vi anser att de krav vi har ställt är såpass höga att vi får den kompetens vi efterfrågar i upphandlingen. Före tilldelning kommer vi naturligtvis undersöka att anbudsgivaren är kvalificerad och uppfyller de krav vi har ställt, tex kan material i form av färdig produkt för referensuppdrag komma att begäras in för att se så att ställda krav uppfylls av anbudsgivarens offererade konsult."

Utvärderingen innebär att den konsult/arkitekt som lämnat lägsta pris kommer att avropas för uppdraget. Vid förnyad konkurrensutsättning kommer priset åter vara del i utvärderingen, d v s konkurrens om lägsta pris sker i två steg.

En upphandling av arkitekttjänster eller andra intellektuella tjänster handlar om att söka bedöma konsultens kapacitet och förmåga att åstadkomma de lösningar som bäst svarar mot de krav som uppställts i upphandlingsdokumenten, i detta fall att för kommande avrop från ramavtal för kvalificerade konsulttjänster.

En utvärdering av arkitekttjänster eller andra intellektuella tjänster bör alltid utgöras av en blandning av kriterier där de olika anbudsgivarnas anbud kan värderas relativt enkelt, och sådana kriterier, där jämförelser mellan anbudsgivarna är svårare att göra, eftersom det primärt handlar om att bedöma konsultens kreativitet. Att värdera anbudsgivarens förmåga att hantera uppgifter är ett centralt element i all upphandling av arkitekttjänster eller andra intellektuella tjänster.

Priset som urvalskriterium har olika stor betydelse i olika upphandlingssituationer. Den vikt som läggs vid priset varierar från fall till fall. Ju mer standardiserat föremålet för upphandlingen är, desto större betydelse har normalt priset. Är förhållandet det motsatta läggs normalt den största vikten vid kvalitetskriteriet.

Enligt Administrativa föreskrifter AUA.3 ska Beställaren kunna köpa tjänster som är anpassade för det specifika behovet. Beskrivning av respektive kompetensområde anges med är inte utförlig och konsulten kan komma att genomföra andra uppdrag inom ramen för tjänsten. Arkitektuppdrag och detaljplaner beskrivs enligt följande:

”• Arkitektuppdrag

Uppdragen kan komma att bestå i att på idéstadiet rita upp kontorslösningar, enklare markanläggningar, illustrera huskroppar och bostadsområden inför markanvisningstävlingar och övrigt förekommande arkitektuppdrag. Antal ramavtalsleverantörer: 3 st. Rangordning tillämpas. FKU kan komma att göras vid avrop överskridande 200 000 SEK.”

”• Detaljplaner

Detaljplan/planändring enligt Plan- och bygglagen ska upprättas. Konsulten ansvarar för att upprätta erforderliga planhandlingar, det vill säga plankarta med bestämmelser, planbeskrivning, checklista för undersökning av betydande miljöpåverkan, erforderliga illustrationer för detaljplanen samt andra handlingar som behövs. Uppdrag innefattar både samråds-, gransknings- och antagandehandlingar. Uppdrag kan även innefatta framtagande av delar av underlag för en detaljplan. Rapporter ska utformas med en sammanfattning som kan förstås av läsare utan kunskap inom arbetsområdet. Antal ramavtalsleverantörer: 3 st. Rangordning tillämpas. FKU kan komma att göras vid avrop överskridande 200 000 SEK.”

De angivna exemplen på uppdrag enligt ramavtalet kan inte anses utgöra rutinarbeten varför även arkitektens kreativa förmåga bör utvärderas.

Avsteg från branschens standardavtal ABK 09

I de administrativa föreskrifterna görs ändringar och tillägg i förhållande till bestämmelserna i branschens standardavtal för köp av arkitekt- och teknikkonsulttjänster, ABK 09.

Standardavtalet ABK 09 bygger på omfattande partsgemensamma genomgångar och har förankrats av huvudmännen i Byggandets Kontraktskommitté, BKK. Sveriges kommuner och

landsting är en av medlemmarna i BKK och har således företrätt kommunala intressen vid tecknandet av standardavtalet. Förordet till ABK 09 avslutas med följande text:

“Vid förhandlingsarbetet avseende ABK 09 har i övrigt målsättningen varit att utforma bestämmelserna på ett sätt som i lämplig omfattning och även utifrån ett övergripande branshperspektiv tillgodoser såväl beställarens som konsultens intressen vid genomförande av konsultuppdrag inom arkitekt- och ingenjörsvksamhet. ABK 09 bygger på en rimlig balans mellan rättigheter och skyldigheter som syftar till en ekonomiskt optimal riskfördelning mellan parterna. Ändringar av dessa bestämmelser ska därför undvikas.”

Ovan citerade utdrag av förordet uttrycker tydligt att huvudmännen bakom ABK 09 anser att avtalet är ett väl balanserat standardavtal som innebär att både beställar- och konsultintressen i rimlig balans har tillgodosetts och att ändringar av bestämmelserna därför ska undvikas.

Förordsuttalandet syftar särskilt på generella och standardiserade avsteg från de fasta bestämmelserna i ABK 09, vilket denna ramavtalsupphandling är ett exempel på. Däremot kan det i ett enskilt uppdrag finnas skäl att göra avsteg från ABK 09.

Anbudsgivande konsulter i ramavtalsupphandlingar ska inte behöva acceptera av beställaren ensidigt fastställda generella avvikelser från ABK 09. Ett frångående av ABK 09 innebär att standardavtalets villkor förskjuts till en annan nivå än vad parterna bakom standardavtalet har haft som utgångspunkt och undergräver respekten för de gemensamt framförhandlade och överenskomna standardavtalsbestämmelserna.

I den nu aktuella upphandlingen har ett större antal omotiverade särkrivningar, ändringar och tillägg till ABK 09 gjorts. Särskilt villkoren för konsultens skadeståndsskyldighet och rätt till uppdragsresultatet framstår som ytterst anmärkningsvärda.

Konsultens skadeståndsskyldighet

“AUC.53 Konsultens skadeståndsskyldighet Med tillägg till ABK 09 kap 5 §1 gäller att:

B har rätt till ersättning för den direkta skada han lider genom att K brister i avtalat åtagande, om inte konsulten visar att bristen beror på ett hinder utanför hans kontroll som han inte skäligen kunde förväntas ha räknat med vid avtalets ingående och vars följder han inte heller skäligen kunde ha undvikit eller övervunnit. B har alltid rätt till ersättning om felet beror på försummelse från Ks sida.”

Utredning om skadeståndsskyldighet görs av försäkringsgivaren enligt beskrivning i Bilaga 1 till AMA AF Konsult 10. Försäkringens omfattning beskrivs som: “Försäkringen omfattar skadeståndsskyldighet för person-, sak och ren förmögenhetsskada enligt ABK och enligt allmänna skadeståndsrättsliga regler men gäller inte för ersättningskyldighet, enligt åtagande därutöver. Huruvida konsulten är skadeståndsskyldig och ersättning ska utgå ska utredas av försäkringsbolag i enlighet med Byggandets kontaktkommittés och försäkringsbranschens beskrivning av basomfattning för konsultansvarsförsäkring. Dessutom

gäller villkoret för under ramavtalsperioden okända avrop, som inte kan kalkyleras av varken presumtiva anbudsgivare eller försäkringsgivare.

Rätt till uppdragsresultatet

"AUC.71 Nyttjanderätt Med ändring av ABK 09 kap 7 §§ 1 och 7 gäller:

B erhåller fullständig nyttjande- och förfoganderätt till allt arbete och material som upp- eller tillkommer i samband med utförande av uppdrag. All upphovsrätt och andra immateriella rättigheter hänförliga till resultatet överläts till B, vilket innebär att B fritt får nyttja arbetsresultatet och därvid överlåta nyttjanderätten till annan. Särskild ersättning till K utgår inte härför.

K ska gentemot dennes personal och eventuell underkonsult göra förbehåll om Bs rätt enligt denna punkt.

K får inte publicera eller på annat sätt nyttja utredningsmaterialet eller arbetsresultatet utan B skriftliga medgivande.

Enkät svar och annat utredningsmaterial överlämnas till B som Bs egendom när uppdraget har slutförts.

AUC.72 Äganderätt till originalhandlingar och datafiler Med ändring av ABK 09 kap 7 § 8 gäller:

Av K utarbetade ritningar, program, allt demonstrationsmateriel, förslag, idéskisser, annan dokumentation och originalhandlingar liksom de datafiler som handlingarna framställs ur, efter slutfört uppdrag ska vara Bs egendom. B äger fritt och efter gottfinnande använda materialet och får även överlåta nyttjanderätten till annan. För originalhandlingar samt övriga använda handlingar framställda med hjälp av datorstöd ska äganderätten tillämpas såväl på utskrivna kopior som på skapade filer. K ska namnges vid de tillfällen som objektet eller uppdragsresultatet presenteras.

Vid förändringar av uppdragsresultatets handlingar bör alltid den ursprungliga K namnges."

Beställaren uppställer villkor om oinskränkt nyttjande- och äganderätt. Enligt ABK 09 har beställaren rätt att använda och kopiera uppdragsresultatet för det med uppdraget avsedda ändamålet. I normalfallet har handlingar upprättade för visst uppdrag mycket begränsad användbarhet i andra uppdrag.

Att beställaren tillskriver sig äganderätten saknar motiv och är obegripligt. Konsekvensen för konsulterna blir att de inte själva kan återanvända sina lösningar utan att först avtala härom med Beställaren. Konsult som omfattas av sådan begränsning i förhållande till tidigare uppdragsgivare skulle i förhållande till ny uppdragsgivare inte kunna använda tidigare lösningar utan att först erhålla medgivande från tidigare beställare, vilket skulle kunna medföra att konsulten kan bli förhindrad att föreskriva den bästa lösningen.

Presumtiva anbudsgivare saknar möjlighet att bedöma konsekvenserna av angivna villkor för nyttjande- och äganderätt eftersom kommande uppdrag under ramavtalsperioden inte är kända för vare sig beställare eller konsult.

Med hänvisning till vad som ovan anförts rekommenderar Sveriges Arkitekter att utvärderingen av anbudsgivare görs om till förmån för ny utvärdering som i rimlig balans i förhållande till pris även prövar arkitektens kreativitet.

Vidare gör Sveriges Arkitekter bedömningen att ändringar och tillägg till ABK 09 så som skett i denna ramavtalsupphandling inte är nödvändiga för att kunna upphandla konsulttjänster för odefinierade projekt under ramavtalsperioden. Beställaren rekommenderas att låta standardbestämmelserna i ABK 09 gälla i stället för de omotiverade och oskäliga särskrivningarna.

Att endast lägsta pris är avgörande liksom antalet omotiverade ändringar från ABK 09 innebär erfarenhetsmässigt att ett antal seriösa anbudsgivare avstår från att lämna anbud. Detta kan i sin tur få konsekvensen att Beställaren därmed riskerar att gå miste om "bästa" anbud.

Svar emotes.

Med vänlig hälsning
Sveriges Arkitekter

Rita Georgiadis
Förbundsjurist

Sveriges Arkitekter är intresseorganisation för alla Sveriges arkitekter, inredningsarkitekter, landskapsarkitekter och planeringsarkitekter. Förbundet har närmare 14 000 medlemmar. Sveriges Arkitekter har en bred agenda: från fackligt arbete och branschbevakning till professions- och arkitekturfrågor. Ett viktigt mål är att åstadkomma goda betingelser för medlemmarnas yrkesutövning och därmed för arkitektur och planering.

cc Bengtsfors kommun: Maria Andersson
 Dals-Eds kommun: Jonas Olsson
 Färgelanda kommun: Tünde Petersson
 Melleruds kommun: Maria Wagerland